

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Karolína Miksová

**Operace "Unified Protector": Analýza intervence NATO v Libyi z hlediska konceptu
spravedlivé války**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar Ph.D.

OLOMOUC 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma „Operace 'Unified Protector': Analýza intervence NATO v Libyi z hlediska konceptu spravedlivé války“ zpracovala samostatně na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne 21. 6. 2017

.....

Karolína Miksová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Hynku Melicharovi Ph.D. za odborné vedení této bakalářské diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1. Tradice spravedlivé války	9
1.2. Jus ad bellum: kritéria vyhlášení války	12
1.2.1. Spravedlivá příčina	12
1.2.2. Správný záměr	14
1.2.3. Legitimní autorita	15
1.2.4. Proporcionalita cílů	16
1.2.5. Rozumná šance na úspěch	17
1.2.6. Válka jako poslední možnost.....	17
1.3. Jus in bello: kritéria vedení války	18
1.3.1. Proporcionalita prostředků	18
1.3.2. Rozlišování.....	19
1.4 Jus post bellum.....	20
2. ANALYTICKÁ ČÁST	23
2.1. Reakce mezinárodního společenství na situaci v Libyi: kritérium spravedlivé příčiny a správného záměru.....	23
2.1.1. Postoj Spojených států amerických k intervenci.....	24
2.1.2. Postoj Francie k intervenci	25
2.1.3. Postoj Velké Británie k intervenci	26
2.2. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN: kritérium legitimní autority	27
2.3. Proporcionalita cílů a rozumná šance na úspěch.....	30
2.4. Válka jako poslední možnost.....	32
2.5. Průběh intervence: kritéria proporcionality prostředků a rozlišování.....	33
2.6. Post-konfliktní rekonstrukce: pravidla jus post bellum	35
ZÁVĚR	38
Abstrakt.....	41
Abstract.....	41
Literatura.....	42
Prameny	48

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je analýza intervence v Libyi, ke které došlo v roce 2011 pod záštitou Severoatlantické aliance (dále jen NATO). Vojenská operace reagovala na represivní charakter autoritářského režimu Muammara Kaddáfího, který svým jednáním v únoru 2011 násilně potlačil demonstrace ve městě Benghází. Odpovědí mezinárodního společenství, konkrétně Organizace spojených národů (OSN), byla snaha ochránit libyjské obyvatele. V březnu 2011 koalice členských států NATO začala vynucovat zbrojní embargo, které bylo schváleno v rezoluci Rady bezpečnosti OSN, a kontroly bezletové zóny, rovněž schválené rezolucí Rady bezpečnosti. Výsledkem Operace Unified Protector bylo svržení režimu M. Kaddáfího, který byl povstalci následně popraven. Západní média a političtí reprezentanti považovali intervenci za úspěšnou, jelikož pomohla svrhnout diktátorský režim M. Kaddáfího a zároveň zabránila zločinům páchaným na obyvatelstvu země. Cílem této bakalářské práce je zhodnocení intervence, přičemž důraz bude kladen na příčiny jejího vyhlášení, způsob vedení intervence a dopady ukončení intervence.

Intervence v Libyi je zajímavá z mnoha pohledů. Jednalo se o první humanitární intervenci, která byla legitimizována třetím pilířem Odpovědnosti ochraňovat, jenž určuje právo mezinárodnímu společenství zasáhnout v případě porušování lidských práv a zločinů proti lidskosti. Intervence je jedinečná také díky velmi široké podpoře pro vojenský zásah na území Libye. Podpořila jej nejen Rada bezpečnosti OSN a další organizace OSN pro podporu lidských práv, ale také regionální uskupení a nevládní organizace. Zajímavé taktéž je, že se na případu Libye potvrdil rostoucí význam nevládních aktérů a jejich schopnost velmi rychle reagovat na krizové situace.

Teoretickým východiskem pro zpracování bakalářské práce slouží koncept spravedlivé války, který se často využívá pro hodnocení legitimacy vojenských zásahů. Koncept spravedlivé války má kořeny již ve starověkém Řecku a Římě. Počátky teorie spravedlivé války jsou spojovány s křesťanskými zásadami o vyhlašování a vedení válek. Později, v 15. století, se koncept díky rozvoji tradice přirozeného práva sekularizoval. Mezi nejvýznamnější zastánce spravedlivé války patří svatý Augustin, Tomáš Akvinský, Hugo Grotius a z moderních teoretiků spravedlivé války například

Jeff McMahan, Brian Orend či Michael Walzer. Většina odborníků, kteří se spravedlivou válkou zabývají, se shodují na několika kritériích, jež musí válka splňovat, aby mohla být ospravedlněna. V první řadě, válka musí být vyhlášena na základě spravedlivé příčiny a správného záměru. To znamená, že důvody, jež vedou k vyhlášení války, musí mít své opodstatnění. Zadruhé při vyhlášení války musí být zohledněny cíle války, čeho chtějí intervenující státy dosáhnout. Tyto cíle by měly dosáhnout „dobra“ a co nejvíce umírňovat „zlo“ způsobené válkou. Rovněž by mělo platit, že k legitimní válce by mělo dojít až po vyčerpání všech dostupných mírových možností a s ohledem na výsledky války by měla existovat dobrá šance na její úspěch. Mezi kritéria, jež musí být splněna při vedení války, patří zákaz útočení na civilisty a použití přiměřených prostředků válčení. V rámci poslední kategorie teorie spravedlivé války jsou vymezeny podmínky pro spravedlivé ukončení konfliktu a následné rekonstrukce poraženého státu. Po ukončení konfliktu je důležité, aby byla odstraněna agrese, tedy samotná příčina konfliktu. Zadruhé je třeba, aby byla obnovena suverenita poraženého státu, aby byli viníci konfliktu řádně potrestáni, a aby se pomocí obnovy politických institucí poraženého státu dokázalo zabránit budoucím možným konfliktům v zemi. Na základě teoretického podkladu spravedlivé války, jsem si stanovila následující výzkumnou otázku: *„Splnila intervence NATO v Libyi kritéria vyhlášení, vedení a ukončení spravedlivé války? Pokud ano, lze vojenskou intervenci považovat za legitimní?“*

Tato bakalářská práce představuje kvalitativní výzkum. Cílem kvalitativního výzkumu by měl být integrovaný pohled na předmět této studie, kterým je intervence NATO v Libyi. Hlavní zdroje získávání dat pro tuto práci jsou úryvky z knih, odborných článků, úřední dokumenty a zpravodajské komentáře. Práce je koncipována jako interpretativní případová studie, jejímž základem je využití teorie k vysvětlení určitého jevu. Využitou metodou mého výzkumu tedy bude použití teoretického rámce spravedlivé války a jeho aplikace na případ vojenské intervence v Libyi.

Práce je členěna na teoretickou a analytickou část. Obě části jsou dále rozděleny na více podkapitol. První kapitola se zabývá teorií spravedlivé války a je rozdělena na kapitolu o historickém vývoji tradice spravedlivé války, a dále na tři kapitoly rozebírající tři kritéria spravedlivé války, kterými jsou *jus ad bellum*, *jus in bello* a *jus post bellum*.

Kapitola o tradici spravedlivé války popisuje chronologicky vývoj konceptu. Jsou představeny myšlenky svatého Augustina, duchovního otce spravedlivé války, přes středověkou filozofii Tomáše Akvinského, který představil kritérium legitimní autority, spravedlivé příčiny a spravedlivého cíle války. Na Tomáše Akvinského navazují s moderním paradigmatem spravedlivé války, jejímž nejvýraznějším představitelem je právník Hugo Grotius. V poslední části je potom představen vývoj kritéria *jus in bello*. Stěžejní literaturou pro vypracování této podkapitoly je odborný článek Jamese Johnsona s názvem *Přerušená tradice*, ve kterém autor popisuje hlavní představitele tradice spravedlivé války a její základní pilíře. Vývoj teorie spravedlivé války od středověku až po postmoderní chápání spravedlivé války jsem čerpala ze sborníku *Intervention, Terrorism and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory* konkrétně z kapitoly od Williama Murniona s názvem *A Postmodern View of Just War*.

Další část první kapitoly se zaměřuje již konkrétně na kritéria *jus ad bellum*, tedy kritérium vyhlášení války. Nejprve jsou vymezena konkrétní podmínky, kdy je vyhlášení války považováno za ospravedlnitelné. Následuje vymezení i ostatních kritérií *jus ad bellum*, kterými je oprávněná autorita, proporcionalita cílů, rozumná šance na úspěch a kritérium vyhlášení války jako úplně poslední možnosti. Nejvíce přínosnou literaturou k této části práce byly odborné články od amerického filozofa Jeffa McMahana (*Just Cause for War a The Sources and Status of Just War Principles*), Christophera Toneru (*The Logical Structure of Just War Theory*), Anthonyho Langa (*Just War as Political Theory: Intention, Cause and Authority*) a Uwe Steinhoffa (*Just Cause and 'Right Intention'*). Třetí podkapitola se zaměřuje na dva konkrétní principy vedení války, kterými jsou přiměřenost prostředků ve válce a pravidlo neútočení na civilisty. V rámci této kapitoly jsem čerpala z monografie *Morality and War: Can War be Just in the Twenty-First Century*, jejímž autorem je David Fisher. Přínosem tohoto zdroje je snaha autora o využití tradičních kritérií spravedlivé války a jejich aplikaci na moderní způsoby válčení. Kapitola je zakončena charakteristikou principů *jus post bellum*. Nejzásadnějším dílem v souvislosti s kritérii spravedlivého ukončení války jsou publikace Michaela Walzera.

Analytická část mé bakalářské práce se zabývá intervencí NATO v Libyi. Podrobně bude zkoumána reakce mezinárodního společenství, včetně států,

nevládních organizací, mezinárodních a regionálních organizací. Cílem této části práce je na základě poznatků teorie spravedlivé války analyzovat, zda vojenská intervence naplnila předpoklady *jus ad bellum*, *jus in bello* a *jus post bellum*. V rámci této části práce bylo pracováno hlavně s odbornými články z periodik *Ethics & International Affairs* (toto periodikum vydalo v roce 2011 celý sborník odborných článků analyzující intervenci v Libyi), *International Politics* či *International Security*. Dalšími užitečnými zdroji byly dobové novinové články, či zprávy neziskových organizací o vedení války v Libyi.

1. TEORETICKÁ ČÁST

Tématem první kapitoly je představení teoretického východiska bakalářské práce, tedy tradici spravedlivé války. Obsahem této části práce je nastínění chronologického vývoje konceptu spravedlivé války a vymezení tří hlavních pilířů tohoto konceptu, kterými jsou principy vyhlášení války (*jus ad bellum*), principy vedení války (*jus in bello*) a principy o spravedlivém ukončení násilí po vojenském zásahu (*jus post bellum*). Cílem kapitoly je blíže charakterizovat výše zmíněné principy, včetně konkrétních podmínek, po jejichž splnění lze určitou vojenskou intervenci označit za legitimní a spravedlivou.

1.1. Tradice spravedlivé války

Legitimita ozbrojených útoků bývá častokrát analyzována skrze naplnění určitých kritérií a požadavků na „spravedlivou válku.“ Tradice spravedlivé války se zabývá jednak legitimitou vyhlášení samotné války, tak i otázkou legitimacy vedení války. Principy spravedlivé války nepředstavují fixní a ucelenou doktrínu, nýbrž spíše tradici rozvíjející se postupem času a v závislosti na měnící se podobě válčení. I přesto v rámci této proměnlivé tradice můžeme určit ustálené jádro principů, vytvářené po staletí, které jsou navrženy tak, aby dokázaly poskytnout určitá vodítka k zamyšlení se o válce (Fisher 2011: 64). Teorie spravedlivé války může také být vnímána jako „*praktická příručka pro politické vůdce a vojenský personál k rozhodování o využití vojenské moci*“ (Lee 2007: 3). Skládá se ze souboru pravidel a norem, které se snaží limitovat uplatnění ozbrojeného násilí. Součástí teorie spravedlivé války je rovněž moralistická tradice uvažování o užití síly. Tato tradice vyrůstá z přesvědčení, že veškeré lidské konání, i ve specifické oblasti mezinárodních vztahů a v extrémní válečné situaci, podléhá mravní kontrole a soudu (Johnson 1997: 352). Tato moralistická tradice je poté využívána k uplatňování mravních limitů na válečný konflikt.

Jak již bylo zmiňováno, pravidla spravedlivé války se v průběhu času vyvíjela v reakci na danou společenskou a politickou realitu. Klasický výklad tradice spravedlivé války lze vysledovat již v pátém století našeho letopočtu u křesťanských myslitelů svatého Augustina a jeho mentora Ambrože Milánského. Svatý Augustin čerpal primárně ze Starého zákona, římského práva a Cicerových raných textů (Murnion

2007: 24). Stěžejním problémem bylo rozlišení mezi spravedlivými a nespravedlivými válkami a dále také otázka, jak se může použití síly stát nástrojem dosažení spravedlivých cílů. Svatý Augustin vycházel z povinnosti chránit nevinné, nikoliv z předpokladu, že se nikomu nesmí ublížit (dokonce ani nepříteli). Tvrdil, že povinnost chránit slabé a nevinné dovoluje použít sílu proti útočníkovi až do té míry, která mu umožní zabránit ve vítězství (Johnson 1997: 353-354). Svatý Augustin se zabýval výhradně principy vyhlášení války (jus ad bellum), které aplikoval raději na války ofenzivní než na ty defenzivní (Murnion 2007: 24). Augustinův přínos k teorii spravedlivé války, a zejména k pravidlům vyhlášení válek, se stal základem pro středověkou filozofii o spravedlivých válkách.

Druhé paradigma spravedlivé války představuje středověká filozofie rozvíjena během 13. století v rámci sociálního a politického kontextu ovlivněného křesťanstvím. Nejdůležitější pozici měl ve středověké filozofii Tomáš Akvinský, který ve svém díle Suma teologická kodifikuje klasický výklad spravedlivé války. T. Akvinský představil podmínky jus ad bellum, jejichž splnění činí válku spravedlivou. Válka musí být vedena legitimním panovníkem, musí mít spravedlivou příčinu (to znamená, že ti, proti nimž se vede válka, museli způsobit nějakou újmu) a musí být vedena za spravedlivým cílem. Dle morální tradice je zřejmé, že spravedlivým cílem válek je dosažení dobra a vyhnutí se zlu. Pravidlo spravedlivé příčiny je dle T. Akvinského rovněž důležité, jelikož „*druhá strana, proti které je vedený útok, musí znát důvod útoku*“ (Akvinský citován in McMahan 2005: 7). Akvinského vymezení se tak stalo základem oficiálního křesťanského pojetí války, k němuž později přibyly ještě další dva požadavky. Jednalo se o podmínku rozumné naděje na úspěch a vyčerpání všech mírových prostředků před samotným vyhlášením války.

Největší vývoj v oblasti spravedlivé války nastal v 16. a 17. století, kdy řada španělských scholastiků, mezi nejznámější patřili Francisco de Vitoria, Luis de Molina a Francisco Suárez, diskutovala o etice ozbrojených sil. Klasické období tradice spravedlivé války vyvrcholilo pak prací Huga Grotia (Reichberg 2015: 13). H. Grotius společně s F. de Vitoriem provedli dvě změny vynucené moderní dobou. Nejdříve sekularizovali koncept spravedlivé války a rozdělili spravedlivé příčiny rovnoměrně mezi přirozené právo a právo národů, čímž vlastně zabránili uchylování se

k náboženství. Druhou změnou bylo poznání, že obě strany zapojené do konfliktu, mohou mít spravedlivou příčinu k vyhlášení války (Johnson 1997: 355).

Moderní paradigma spravedlivé války, založeno na pozitivním právu¹, se vyvíjelo v reakci na totální války 19. a 20. století. V roce 1832 Karl von Clausewitz definoval totální válku jako „*výsadní právo národních států svobodně vykonávat politiku jednak násilnými, ale také nenásilnými prostředky za účelem vyhlášení války s nejničivějšími zbraněmi a v co nejkratším čase*“ (Clausewitz citován in Murnion 2007: 28). Právě díky vývoji přirozeného práva se vlády států snažily omezit uchýlení se k válce.

Na počátku 19. století byla pravidla jus ad bellum redukována ve smyslu, že pouze národní stát má právo vyhlásit válku. Rovněž došlo ke konkretizování principů jus in bello. Prvním oficiálně přijatým dokumentem, který se zabýval vymezením práv vojáků a civilistů, a který blíže specifikoval zbraně vhodné k boji, byl dokument z roku 1863 vydaný pro vojáky bojující v americké občanské válce. Později, na přelomu 19. a 20. století, byly vydány Haagské úmluvy, jež definovaly imunitu civilistů, a v Ženevských konvencích byl začleněn zákaz používání krutých (jako jsou chemické nebo bakteriální zbraně) a nekontrolovatelných zbraní (Murnion 2007: 28).

Po zkušenostech z dvou světových válek převládalo v mezinárodním společenství přesvědčení, že je nutné nějakým způsobem limitovat pravidla válčení. Prvotní snahy se objevily již po první světové válce, kdy byl v roce 1919 přijat Pakt Společnosti národů. Pakt představoval první deklaraci mezinárodního společenství, která obsahovala snahu o eliminaci války jako způsobu řešení konfliktů (Brown 2015: 38). Na konci druhé světové války se postupně vytvořila, stále ještě převládající, klasická teorie spravedlivé války, která je zdůvodňována „ortodoxním“ způsobem na základě obecné teorie lidských práv. Klíčovým argumentem klasické teorie spravedlivé války je předpoklad, že použití vojenské síly lze ospravedlnit jen tehdy, je-li používána na obranu lidských práv. Způsob použití vojenské síly může být ospravedlněn, pokud neporušuje lidská práva osob, které jsou zavlčeny do válečného konfliktu (Velek 2014: 21-22).

---

¹ Právo pozitivní odkazuje na jednání dle přijatých norem platných v dané době.

1.2. Jus ad bellum: kritéria vyhlášení války

Teoretikové spravedlivé války (Hartle 2004, Hurka 2005, Johnson 1997, Orend 2006, Toner 2010, Walzer 2006) se v zásadě shodují na šesti klíčových principech, jimž musí dostát každé morálně ospravedlnitelné použití vojenské síly. Obecně vychází z předpokladu, že použití vojenské síly lze ospravedlnit pouze, je-li používána v souladu s následujícími principy. Když je použití vojenské síly objektivním a oprávněným důvodem zásahu. Když je vojenská síla používána na základě příkazu nějaké autority, která k tomu má oprávnění. Když tato legitimní autorita vojenskou sílu používá výlučně v zájmu uskutečnění onoho oprávněného důvodu. Když je samo použití vojenské síly skutečně poslední možností. Když je vojenská síla používána na základě principu proporcionality, a když má toto proporcionalní použití vojenské síly díky objektivně spravedlivé příčině vysoce pravděpodobnou šanci na úspěch.

1.2.1. Spravedlivá příčina

Kritérium spravedlivé příčiny je podle mnoha odborníků tím nejdůležitějším prvkem, jenž musí být naplněn, aby se o válce mohlo hovořit jako o válce spravedlivé. Diskuze nad oprávněným důvodem užití vojenské síly se během vývoje válečného práva obměňoval. Například od roku 1648, a zavedení tzv. vestfálského uspořádání, byly veškeré vojenské akce ospravedlňovány argumentem obrany vlastního území. Po první světové válce se objevovaly snahy o omezení legitimního důvodu válčení pouze na akt agrese. V roce 1928 byl podepsán Briand-Kelloggův pakt, jehož hlavním úmyslem bylo právě omezení ospravedlnitelných důvodů válčení na sebeobranu v reakci na agresivní jednání jiného státu (Cook 2015: 50). Charta Organizace spojených národů (dále jen OSN) z roku 1945 k ospravedlnění války z důvodu sebeobrany přidává ještě princip kolektivní sebeobranu, který musí být autorizovaný Radou bezpečnosti OSN. V mezinárodním právu bylo ale vymezeno několik výjimek z Charty OSN o spravedlivých příčinách války. Jedná se například o právo zasáhnout v případě hrubého porušování lidských práv a páchání zločinů na vlastních občanech státu, obsaženo v dokumentu s názvem „Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia“ z roku 1948 a dokumentu „Odpovědnosti za ochranu“² z roku 2005 (Cook

---

² Anglicky Responsibility to Protect; R2P, nebo také RtoP.

2015: 50). Ospravedlnitelnou příčinou užití vojenské síly by z pohledu R2P byla reakce na rozsáhlé ztráty na životech iniciované státními autoritami, anebo reakce na rozsáhlé etnické čistky či hrubé porušování mezinárodního humanitárního práva (Fisher 2011: 221).

Podle Jeffa McMahana, který se zabývá současným přístupem k teorii spravedlivé války, dochází často k mylným předpokladům ohledně spravedlivých příčin vyhlášení válek. Jedná se o domněnku, že požadavek na spravedlivou příčinu války je důležitý pouze pro počáteční uchýlení se k válce, ale později po vyhlášení války již záleží na způsobu, jakým je válka vedena (McMahan 2005: 2). Podle McMahana je taková domněnka nesprávná, jelikož k válce může dojít i bez spravedlivé příčiny a je také možné, aby se spravedlivé příčiny válčení objevily až v průběhu vedení války. Došlo by tak k situaci, kdy se z původně nelegitimní války mohla stát válka legitimní. J. McMahan tudíž chápe kritérium spravedlivé příčiny jako to nejzásadnější. *„Spravedlivá příčina má přednost před dalšími požadavky jus ad bellum – ostatní kritéria totiž nemohou být uspokojena v případě, že kritérium spravedlivé příčiny není naplněno“* (Tamtéž: 5).

Odborníci věnující se spravedlivé válce a jejímu legitimnímu vyhlášení se obecně shodnou na těchto oprávněných důvodech vyhlášení války, jež jsou v souladu také s mezinárodním právem: obrana před agresí jiného státu, prevence rozsáhlého porušování lidských práv, napravení toho, co bylo neprávem odcizeno a potrestání³ za špatné jednání, aby se již znovu neopakovalo (Lang 2016: 294). Za akt agrese je podle Michaela Walzera považováno *„jakékoliv narušení území či politické suverenity státu“* (Walzer 2006: 52). Příčina potrestání bývá zejména v 21. století často využívána silnými státy jako odůvodnění pro použití vojenské síly. Příkladem je koncept Odpovědnosti za ochranu, který představuje určitý diskurz dnes již součástí mezinárodního trestního a politického řádu. Koncept Odpovědnost za ochranu má represivní charakter, jehož důkazem může být právě intervence v Libyi v roce 2011, kdy se evropští a severoameričtí leadeři rozhodli intervenci ospravedlnit jako potrestání libyjského vůdce Muammara Kaddáfího za jeho činy vůči vlastním

---

³ Příčina potrestání nabyla na významu zejména po teroristických útocích na New York a Washington D.C., 11. září 2001.

občanům. Cílem intervence mělo být zajištění spravedlnosti skrze represivní akci (Lang 2016: 294-296).

S ohledem na charakter intervence v Libyi a jejího označení za humanitární intervenci, bude v následující části představen možný pohled na humanitární intervenci z hlediska jejího posuzování jako legitimní příčinu vyhlášení války. Nad problematikou humanitárních intervencí ve spojení se spravedlivou příčinou války se pozastavuje Christopher Toner (Toner 2010: 92). O humanitárních intervencích tvrdí, že jsou mnohdy příčinou kontroverzí a zvažuje, zda vůbec mohou být považovány za spravedlivou příčinu války. J. McMahan se o humanitárních intervencích rovněž zmiňuje v souvislosti se spravedlivou příčinou, a určuje podmínky, které musí být splněny, aby byla humanitární intervence legitimním ospravedlněním války. Říká, že: *„O humanitární intervenci musí být požádáno, anebo musí existovat alespoň dostačující důkaz o tom, že příjemci této pomoci ji skutečně uvítají“* (McMahan 2005: 13). Dalším možným pohledem na hodnocení zásahu státu, jehož příčinou je závažné porušování lidských práv občanů jiného státu, nabízí Uwe Steinhoff. Ten zastává názor, že *„pokud se státy připojily k zásahu za ukončení genocidy, nikoliv však za účelem skutečného zastavení násilí, ale pouze k posílení vlastní moci, a i přesto svědomitě dodržují objektivní kritéria spravedlivé války, pak tato intervence je oprávněnou válkou. Pokud by ale státy zasáhly i přesto, že by nebyly splněny ospravedlňující podmínky, pak by taková intervence byla neospravedlnitelná.“* (Steinhoff 2014: 40). Z praktického pohledu tento výrok vede k tomu, abychom byli obezřetní při posuzování legitimacy zásahu proti státu, který porušuje práva vlastních obyvatel, a který se stal cílem humanitární intervence. Obzvláště důležité je podle Steinhoffa (Tamtéž: 42) posoudit rychlost, s jakou je o humanitární intervenci rozhodnuto.

1.2.2. Správný záměr

Otázka správného záměru je složitě definovatelná, neboť je velmi těžké stanovit, jaká je skutečná motivace státu k použití vojenské síly. V odborné literatuře se také objevují názory, že kritérium správného záměru je závislé na kritériu spravedlivé příčiny. Někdy se taktéž hovoří o tom, že jsou tyto dvě kritéria totožná, jelikož obě vyžadují, aby byly naplněny vytyčené cíle v rámci kritérií spravedlivé

příčiny. Správný záměr dále odpovídá na otázku „Proč státy chtějí vést válku?“ (Toner 2010: 93). Obecně lze říci, že kritérium správného úmyslu slouží k vysvětlení cíle a významu války veřejnosti. Válečné záměry jsou tedy veřejně prohlášené důvody k intervenci (Lang 2016: 292-294).

Hodnocení kritéria správného úmyslu může být velmi složité, a to již kvůli zmíněného důvodu, kdy je skutečná motivace států k vyhlášení války těžce rozpoznatelná. Zdá se, že při posuzování možného ospravedlnění použití vojenské síly bychom neměli brát v úvahu pouze to, zda se jedná o objektivně oprávněný důvod, ale měli bychom zvážit také subjektivní motivace a záměry aktérů, kteří se v takové situaci rozhodují (Velek 2014: 55).

Pro hodnocení kritéria správného záměru použijí přístup Nigela Biggara, který se věnuje kritické reflexi konceptu spravedlivé války. V souvislosti s principem správného záměru N. Biggar rozlišuje mezi „úmyslem“ a „přáním“ státu něčeho dosáhnout. Toto rozdělení nazývá „doktrínou dvojitého efektu“ (Biggar 2013: 94-95). V praxi to znamená, že určitý stát může prohlásit za hlavní úmysl vyhlášené války například zabránění porušování lidských práv na území jiného státu, nicméně přáním onoho intervenujícího státu je zároveň minimalizovat počet zraněných či úmrtí osob zapojených do bojů a civilistů. Důsledkem toho se Biggar snaží určit jisté podmínky, za kterých můžeme válku považovat za spravedlivou. *„Pokud je úmyslné zabíjení civilistů absolutně zakázáno, tak se úspěšnost vedené války zvyšuje, a tak se pravděpodobně zvyšuje i spravedlnost války“* (Tamtéž: 98).

1.2.3. Legitimní autorita

Kritérium oprávněné (legitimní) autority odpovídá na otázku „Kdo má pravomoc rozhodnout o vyhlášení války?“ Zároveň zajišťuje, že pouze náležitě ustanovená autorita má právo iniciovat použití vojenské síly. Tomáš Akvinský pravomoc rozhodovat o válce přisuzoval církvi nebo králi, což obecně označuje někoho, kdo disponuje výkonnou mocí (Reichberg 2015: 19). V klasické tradici spravedlivé války je jedinou legitimní autoritou vláda svrchovaného státu (Lang 2016: 299).

Teoretikové zabývající se moderním pojetím spravedlivé války navrhují, že pouze OSN by měla zastupovat jedinou legitimní autoritu pro vyhlášení války. A

vzhledem k obrovským ničivým účinkům moderních válek existují pádné důvody, proč by národní vlády neměly být jedinou legitimní autoritou, a rozhodnutí o vyhlášení války by měly přenechat na Radě bezpečnosti OSN (Velek 2014: 54-55). Rada bezpečnosti ovšem není orgánem, jenž je pokaždé schopný rozhodovat jednomyslně v případech, kdy je to nutné. David Fisher tuto problematiku dokládá na případu intervence NATO v Kosovu v roce 1999, která měla širokou mezinárodní podporu, nicméně nebyla autorizována Radou bezpečnosti kvůli obavy, že by Ruská federace společně s Čínou tuto intervenci vetovali. A proto požadovat autorizaci vojenské akce Radou bezpečnosti za každou cenu může být příliš náročné (Fisher 2011: 68). D. Fisher považuje za kompetentní autoritu „*spojení jednohlasné podpory pro vojenskou akci od Rady bezpečnosti společně se závažností a naléhavostí krize, která musí být odvrácena*“ (Tamtéž).

1.2.4. Proporcionalita cílů

Pravidlo proporcionality je klíčovou součástí tradice spravedlivé války, které mnohdy určuje délku trvání válečného konfliktu, ale i poválečné vypořádání. Proporcionalita zásahu v rámci kritérií jus ad bellum nám také ukazuje, zda užití vojenské síly může být ospravedlnitelné v souladu s možnými oběťmi zásahu. Týká se zvažování všech možných „dobrých“ a „zlých“ cílů a dopadů, k nimž válka vede (Toner 2010: 93). Požadavek proporcionality cílů nicméně vzbuzuje kritiku kvůli skoro až nemožnému předvídání dopadů válek. Zároveň však neplatí, že by představitelé vlád, rozhodující o vyhlášení války, měli být zbaveni odpovědnosti za vlastní rozhodnutí jen kvůli složité předvídatelnosti výsledků válek. Často se totiž stává, že vládní představitelé se nad důsledky války nepozastavují vůbec, nebo jen povrchově (Fisher 2011: 74-75).

Podmínka, aby napáchané škody válečného konfliktu nepřevyšovaly dosažené „dobro“, musí být přehodnocována rovněž v průběhu konfliktu, tak aby bylo kritérium proporcionality splněno. Tím, že je způsob vedení války kontrolován průběžně, se zmírní například dopady původních nepřesně stanovených dopadů války (Tamtéž: 75). Během posuzování přiměřenosti vojenského zásahu se klade velký důraz na analýzy vojenských důstojníků a těch, kteří mají vojenskou operaci vést. Předpokládá se, že informace o možných dopadech intervence jsou zprostředkovány

od armádních odborníků až k osobám, či orgánům, kteří o intervenci rozhodují (Cook 2015: 52).

1.2.5. Rozumná šance na úspěch

Dalším důležitým kritériem spravedlivé války jsou vysoce pravděpodobné vyhlídky na úspěch. Tento požadavek je nejlépe posuzován jako součást kritéria proporcionality. Pokud totiž hodnotíme dopady konfliktu a toho, jestli válka přinese více dobra než zla (přičemž musíme vzít v úvahu uskutečnění obou možností), tak potom dokážeme zhodnotit, jestli má válka šanci na úspěch (Fisher 2011: 74). Vidíme tedy, že pokud by kritérium rozumné šance na úspěch nebylo naplněno, nebylo by možné splnit ani kritérium proporcionality vzhledem k nedostatečnému zvážení všech možných dopadů válčení.

Rozhodovací proces o všech možných důsledcích vojenského zásahu je svěřen mezi leadery národních vlád a představitele armádních složek. Problémem ovšem nadále zůstává nepředvídatelnost všech možných výsledků intervence (Cook 2015: 54-55).

1.2.6. Válka jako poslední možnost

Kritérium poslední možnosti se zakládá na podmínce, že k válce by mělo dojít až po vyčerpání všech ostatních mírových řešení (Toner 2010: 93). Během 20. století se jako jeden ze způsobů mírového řešení konfliktu preferovaly sankce. Teprve až na konci 20. a začátku 21. století se ukázalo, že sankce nejsou efektivní, jelikož se jejich účinky projevují až po dlouhé době a mohou uškodit více civilistům než vládám států (Fisher 2011: 73).

Pravidlo poslední možnosti považuje Martin Cook jako jedno z mnoha, jenž je velmi těžké naplnit. Jako příklad uvádí první válku v Zálivu v letech 1990-1991, kdy koalice Spojených států amerických, Saudské Arábie a Kuvajtu odsouhlasila vojenskou intervenci v Iráku i přesto, že Ruská federace společně s představiteli OSN nadále vedli diplomatická vyjednávání s Irákem. Problémem nebylo doslovné naplnění posledního nevojenského řešení, ale jednalo se spíše o to, zda by si „rozumná osoba“ myslela, že vojenská operace proti Iráku bude úspěšná (Cook 2015: 53). „*To, zda ona „rozumná osoba“ zhodnotí, že naděje na úspěch vojenské intervence jsou vysoké, je*

spíše záležitost diplomatická a politická než armádní. Armádní poradenství a informace tajných služeb jsou nicméně taky velmi důležité při rozhodování o intervenci.“ (Tamtéž). Případem, kdy posudky armády byly ignorovány, je americká intervence v Iráku v roce 2003. Tehdy generál námořní pěchoty Antony Zinni propagoval strategii omezování vlivu USA v Iráku. Na jeho odborný posudek však Bushova administrativa nereagovala. Tímto krokem generál A. Zinni potvrdil, že vláda USA při procesu rozhodování o intervenci v Iráku nesplnila kritérium poslední možnosti (Tamtéž: 54).

V Haagských úmluvách z let 1899 a 1907 byla zakotvena povinnost vyhlášovat válku veřejným způsobem, což slouží také jako nástroj varování nepřátelského státu. Úmysl varování je důležitý, neboť dává politickým představitelům nepřátelského státu skutečně poslední možnost zastavení agrese ještě předtím, než bude použita vojenská síla (Velek 2014: 54).

1.3. Jus in bello: kritéria vedení války

Tradiční vysvětlení pravidel vedení války se zaměřuje na limitování dopadů ozbrojených konfliktů na civilisty (včetně zraněných, žen a dětí), majetek a životní prostředí. Vedení války pak musí být založeno na dvou základních a neporušitelných principech, jež tvoří stavební kameny jakékoliv teorie spravedlivé války. Jedná se o pravidlo univerzální rovnosti vojáků v boji a rovnosti civilistů, kteří nesmějí být cílevědomě napadáni, nebo zabíjeni bez ohledu na to, zda jsou členy států, jejichž vojáci spolu bojují. A druhým pravidlem je kritérium proporcionality (Velek 2014: 22). Podle Jamese Johnsona jsou požadavky na vedení války jasné: *„Použití síly musí být odstupňované (musí oddělit viníky od nevinných) a proporcionalní (musí odlišit nutné množství síly od bezdůvodného).“* (Johnson 1997: 353).

1.3.1. Proporcionalita prostředků

Kritérium proporcionality v rámci teorie spravedlivé války je aplikováno jednak před vyhlášením války, ale rovněž v průběhu konfliktu, jak již bylo zmiňováno výše. *„Proporcionalita je naplňována ve čtyřech rozdílných, ale navzájem na sobě závislých, úrovních: politická, strategická, divadelní a taktická“* (Fisher 2011: 76). Na politické úrovni se vytváří rozhodnutí o zahájení války a formulují se politické cíle.

Tyto cíle jsou potom převedeny na strategickou úroveň, kde se řeší vojenské strategie. Na úrovni divadelní operují již členové armády, jejichž úkolem je převést strategické cíle do praxe. Poslední úrovní je úroveň taktická, v jejímž rámci probíhají konkrétní bitvy. Pro zhodnocení, zdali se jedná o spravedlivou válku, jsou nejpodstatnější první dvě úrovně rozhodování – tedy úroveň politická a strategická, jež ale odkazují na kritéria jus ad bellum. Během vedení války je nejdůležitější zřejmě divadelní úroveň, která v sobě zahrnuje strategickou a taktickou úroveň, a dle D. Fishera dokáže přímo ovlivnit výsledek války (Tamtéž: 76-77).

Christopher Toner princip proporcionality nazývá „principem vojenské rozvážnosti“. To znamená, že vojáci, a zejména nejvyšší představitelé armády, jsou povinni pečlivě zvážit důsledky jednotlivých vojenských operací. V případě, že neexistuje velká šance na úspěch a dosažení „dobra“, tak daná operace nemůže splnit kritérium proporcionality (Toner 2010: 100).

1.3.2. Rozlišování

Ve válce je nutné rozlišovat mezi vojáky a civilisty, přičemž platí pravidlo, že vojáci zapojeni do konfliktu nesmí útočit na civilisty. Toto pravidlo je nazýváno také jako „imunita civilistů“, ale v mezinárodním právu se ukotvilo označení pravidla „rozlišování“. Pravidlo rozlišování je kodifikováno v Dodatkovém protokolu I k Ženevským úmluvám z roku 1949, který říká, že strany zapojené do konfliktu musí za všech okolností rozlišovat mezi civilisty a vojáky (Charles 2015: 125).

Co se týká vojáků bojujících v konfliktu, tak platí, že všechny zapojené strany se vzájemně napadají bez ohledu na to, jestli se bojuje ve spravedlivé válce nebo ne. Michael Walzer, který se zabývá vztahy mezi vojáky a civilisty, tento jev pojmenoval „morální rovností vojáků“. M. Walzer taktéž tvrdí, že žádný voják není „dobrý“ jen proto, že příčina válčení je správná, a stejně tak žádný voják není „špatný“ jen kvůli nespravedlivého důvodu intervence (Lackey 1982: 540-541). Morální rovnost vojáků zahrnuje též pravidlo, že všechny bojující strany mají stejná práva, povinnosti a závazky nehledě na to, jestli bojují ve spravedlivé, či nespravedlivé válce (McMahan 2007: 98). V moderních válkách je pro vojáky velmi složité, skoro až nemožné, určit, zdali se účastní spravedlivé války, a proto bychom je neměli vinit za rozhodnutí, která pocházejí ze strany aktérů rozhodujících o válce. Podle Thomase Hurka (Hurka 2005:

45) by se od vojáků a důstojníků armády nemělo ani očekávat, že se budou zabývat naplněním podmínky spravedlivé příčiny a ostatních jus ad bellum kritérií, jelikož by se měli zabývat pouze vedením války, a proto by neměli být morálně a právně odpovědni. Za veškeré činy vojáků je odpovědný stát, který je vyslal (Toner 2010: 99-100).

1.4 Jus post bellum

V předchozích podkapitolách, které se věnovaly jednotlivým kritériím jus ad bellum a jus in bello, bylo několikrát naznačeno, že leadeři a velitelé armád musí při svém rozhodování o vyhlášení války a následného vedení války zvažovat i důsledky jejich jednání. Vidíme tedy, že jednotlivá kritéria spravedlivé války jsou na sobě závislá a mohou se prolínat. Například kritérium správného záměru války musí obsahovat rovněž i její cíle. Kritérium proporcionality prostředků z kategorie jus in bello taktéž přesahuje do kategorie jus post bellum, jelikož ve spravedlivé válce by mělo platit, že intervenující státy mají používat omezeného násilí, aby dosáhly spravedlivého míru. Nicméně kvůli neúspěšnému ukončení vojenské intervence v Iráku z roku 2003 bylo jasné, že je zapotřebí se více věnovat a rozvíjet také třetí pilíř teorie spravedlivé války, kritérium jus post bellum, tedy zajištění poválečné spravedlnosti.

Záměry spravedlivého ukončení konfliktu můžeme zobecnit na následující principy. Zaprvé je nutné redukovat agresi, jež zapříčinila samotné vyhlášení války. Zadruhé je třeba znovu zavést integritu agresora ve smyslu obnovení suverenity poraženého státu. Zatřetí je důležité potrestat viníky války, což se provádí hlavně prostřednictvím soudních procesů o válečných zločinech. Posledním principem je zabránění možným budoucím konfliktům v zemi (Orend 2000: 124). Michael Walzer by spravedlivé ukončení války popsal jako zavedení *status quo ante bellum*, neboli obnovení stavu před konfliktem. „*Žádná ze zúčastněných stran nezískává, ani neztrácí své teritorium, ekonomická, či politická práva.*“ (Walzer 2004: 18).

Post-konfliktní rekonstrukce poraženého státu je zcela v gesci státu vítězného, či koalice států. Konflikt by dle teorie spravedlivé války měl být ukončen ve chvíli, kdy je naplněna spravedlivá příčina války. Podstatné je, aby se obnovila suverenita napadeného státu, ihned co válka skončí. Dále je zapotřebí, aby si vítězné státy uvědomily, že vojenské vítězství nepředstavuje ani zdaleka důkaz o nadvládě jejich

politických institucí či kulturních hodnot, a proto je v rámci pravidel jus post bellum zakázáno implementovat kulturní zvyky vítězného státu na stát poražený (Bass 2004: 395). V rámci post-konfliktní obnovy poraženého státu platí rovněž pravidlo, že zavedení nové vlády podle představ vítězného státu není vždy demokratickým krokem. Takové jednání se hodně podobá nastavení tzv. „loutkového státu“, který je sice suverénním státem, ale de facto je pod kontrolou cizí moci. Takový režim je nelegitimní a protiprávní, a proto je třeba být velmi opatrný při nastavování poválečného uspořádání a vlivu vítězných států (Tamtéž: 391). Podle M. Walzera (Walzer 2004: 22) je důležité, aby si zapojené státy v konfliktu uvědomily nejen jejich práva v rámci poválečné rekonstrukce, ale také jejich povinnosti a to zejména, pokud se jednalo o humanitární intervenci.

Humanitární intervence má od samotného počátku nastaveno za cíl změnu násilného režimu. Této změny lze docílit například podporou odtržení určitého území od násilného státu, svržením diktátora, či vytvořením nové legitimní vlády. Existují ale obtíže při poválečné rekonstrukci, a to zejména kvůli existenci odlišných strategických zájmů vítězných států, a materiálních zájmů, jelikož rekonstrukce politických institucí je finančně nákladná (Walzer 2004: 20). I přesto však platí, že pokud vítězný stát selže při politické rekonstrukci po ukončení humanitární intervence, tak nesplnil cíle, jenž si stanovil při vyhlášení války. Garry Bass představuje svůj argument o politické rekonstrukci po ukončení humanitární intervence: *„Existuje povinnost v rámci principů jus post bellum obnovit genocidní státy a zřídit určitou formu autority, jež by byla co nejvíce nezávislá na předchozím genocidním režimu.“* (Bass 2004: 399).

Existuje rovněž verze poválečné rekonstrukce pro případ, kdy spravedlivá válka zanechala poraženou zemi na pokraji anarchie. Tato situace může nastat v případě, že intervenující státy svrhly diktátorský režim země, ve které ale existuje skupina obyvatel žádající změnu politického systému. Tato skupina nicméně sama nemá prostředky k vytvoření stabilního politického systému, a tak má vítězný stát povinnost takové skupině pomoci s politickou, ekonomickou a technologickou obnovou země. Pokud by to vítěz války neudělal, zanechal by tak zemi v anarchii. Není žádoucí, aby poražený stát byl nutně transformován na liberální demokracii po vzoru vítězného státu, ale je důležité, aby poražený stát nebyl zanechán v chaosu (Bass 2004: 403).

Principy ekonomické rekonstrukce obsahují zejména finanční pomoc od vítězných států, jako bylo například zřízení Marshallova plánu, a placení válečných reparací za nápravu válečných škod. Velikost reparací záleží na povaze agrese a na tom, kolik poražený stát může zaplatit. Platí tedy, že reparace by neměly mít naprosto ničující efekt na poražený stát (Orend 2000: 125). Podle Briana Orenda rovněž platí, že veškeré mírové podmínky musí být vyhlášeny veřejně legitimní autoritou, a zároveň by se mělo opět rozlišovat mezi civilisty a politickými, armádními leadery a vojáky. Dalším principem jus post bellum je taktéž pravidlo proporcionality, které stanovuje, že podmínky míru musí být přiměřené k ochraně práv, a nesmí se tudíž jednat o nějakou pomstu ze strany vítězného státu. B. Orend se tak snaží o vytvoření ucelených principů jus post bellum, které odpovídají označení principů jus ad bellum a jus in bello. Podle něj by jakékoliv nesplnění principů jus post bellum vedlo k nesplnění kritérií spravedlivé války (Tamtéž: 129).

2. ANALYTICKÁ ČÁST

V této části práce se věnuji intervenci NATO v Libyi. První podkapitola popisuje, jak mezinárodní společenství vnímalo situaci v Libyi po událostech Arabského jara na počátku února 2011, a jakým způsobem na tyto události reagovalo. Obsahem této podkapitoly je analyzovat rozhodovací proces o intervenci, přičemž bude kladen důraz na nejvýraznější intervenující státy, kterými jsou Spojené státy americké, Spojené království Velké Británie a Irska a Francie. Cílem je zjistit, zda tyto státy měly spravedlivou příčinu intervenovat na území jiného suverénního státu, a také jestli měly správný záměr k vyhlášení vojenské akce.

2.1. Reakce mezinárodního společenství na situaci v Libyi: kritérium spravedlivé příčiny a správného záměru

V polovině února roku 2011 v Libyi docházelo k demonstracím proti režimu Muammara Kaddáfího. Co ovšem začalo jako relativně poklidné protesty, se brzy přeměnilo na ozbrojený konflikt mezi vládními jednotkami se základnou v hlavním městě Tripolis a opoziční skupinou mající základnu ve městě Benghází. Skupinu protestujících tvořili hlavně civilisté, dále pak bývalí členové armády a bezpečnostních složek. Podle Amnesty International přišlo o život mnoho civilistů, jejichž smrt zavinily Kaddáfího jednotky (Amnesty International 2011: 34-54). V médiích se dokonce objevovaly zprávy o použití chemických zbraní vládními jednotkami. Proto se občanská válka v Libyi dostala mezi prioritní záležitosti politických agend Západních států. Již na konci února 2011 se sešla Severoatlantická rada, nejvyšší orgán NATO, která diskutovala o poskytnutí humanitární pomoci pro občany Libye. Problém zpočátku představovalo vytížení Aliance kvůli probíhající operaci v Afghánistánu, nebo dopady světové hospodářské krize z roku 2008 (Michaels 2014: 18-19). I přesto se některé členské státy NATO, zejména Velká Británie, Francie a Spojené státy americké, začaly připravovat na možnou intervenci.

2.1.1. Postoj Spojených států amerických k intervenci

Rozhodovací proces o vyhlášení války se ve Spojených státech amerických (USA) zakládá na dvou klíčových aktérech, kterými jsou Kongres a prezident USA. Několik členů Kongresu se k občanské válce v Libyi vyjadřovalo velmi skepticky a pokládali ji spíše za evropský problém. Skeptický pohled převažoval rovněž na samotnou Alianci. Palčivým problémem se stalo nedodržení financování obranné politiky NATO ve výši 2 % HDP. Na druhou stranu bylo NATO většinou senátorů chápáno jako významný prvek transatlantické spolupráce (Petersson 2015: 32).

Konkrétně v případě Libye Kongres podporoval intervenci, ale jedině ve formě multilaterálního zásahu jednotek NATO. Tehdejší senátor John Kerry dokonce prohlásil, že intervence USA v Libyi by mohla být velmi nebezpečná, až nelegitimní, pokud by nebyla provedena v rámci NATO nebo jiných organizací, například Ligy arabských států či Africké unie. Slovy J. Kerryho: *„Pokud OSN nepodpoří rezoluci o zavedení bezletové zóny, tak Spojené státy, jejich spojenci a státy arabského světa musí být připravené zabránit dalším masakrům, jako byl ten v Srebrenici v roce 1995, ve kterém zemřelo více než osm tisíc mužů.“* (Kerry citován in Petersson 2015: 35). Na půdě Kongresu zazněly také negativní ohlasy ohledně intervence v Libyi, a to zejména ze strany Republikánů, kteří by intervenci podpořili v případě, že by se skrze ni rozšiřovaly národní zájmy (Tamtéž: 37).

V protikladu s docela pozitivním vnímáním NATO v Kongresu, Obamova administrativa Alianci považovala za politický a vojenský nástroj, jenž měl za úkol podporovat kolektivní bezpečnost a do určité míry i kulturní hodnoty. Obecně NATO nehrálo v politickém diskurzu Obamovy administrativy klíčového aktéra s ohledem na americkou dlouhodobou bezpečnostní politiku (Petersson 2015: 30). Při projevu na půdě britského Parlamentu v květnu 2011 B. Obama zdůrazňoval politický charakter Aliance, když řekl: *„NATO je ve svých základech založeno na konceptu Článku V: že žádný členský stát NATO nebude muset bojovat sám za sebe; že spojenci budou vždy stát při sobě. A po šest dekad hrálo NATO tu nejúspěšnější alianci v lidských dějinách.“* (Obama 2011).

Prezident Obama a členové jeho administrativy v souvislosti s vojenskou intervencí v Libyi podporovali společnou akci s americkými spojenci ve spolupráci s NATO a zajištění mandátu OSN. (Petersson 2015: 46-47). Rozhodnutí o intervenci bylo

ovlivněno několika faktory. Zaprvé ze strachu, že v Libyi dojde k dalším útokům na civilní obyvatelstvo, a zadruhé díky tlaku ministryně zahraničí Hillary Clinton, velvyslankyně USA při OSN Susan Rice a členky Národní bezpečnostní rady Samantha Power, které se snažily podpořit intervenci skrze využití konceptu Odpovědnost za ochranu (Chesterman 2011: 282). Ochrana lidských práv tak představovala nejvýraznější motiv směřování Obamovy politiky. Důkazem toho je Obamův projev z 29. března 2011, ve kterém zdůraznil, že „*je v americkém národním zájmu zabránit potenciálním masakrům, jež by šokovaly svět*“ (Farer 2016: 15).

Obamův přístup k intervenci v Libyi se tedy zakládal obzvláště na kolektivním jednání v rámci NATO. Dne 21. března 2011 tento přístup potvrdil rovněž ministr obrany Robert Gates, když řekl, že USA „*budou pokračovat v podpoře koalice, budou nadále členem koalice, nadále budou vojensky přispívat v rámci koalice, ale nebudou mít prominentní roli v koalici*“ (Gates citován in Petersson 2015: 50). Intervence v Libyi tak představovala situaci, kdy USA nepřevzaly nad vojenským zásahem úplnou kontrolu. Vedoucí pozici ve vedení intervence naopak převzala Francie, v čele s prezidentem Nicolasem Sarkozym.

2.1.2. Postoj Francie k intervenci

Role Francie během libyjské občanské války byla podstatná. Někteří dokonce tvrdí, že bez francouzské politické, diplomatické a vojenské aktivity by k intervenci nedošlo. Výzkumy veřejného mínění večer před vojenskou intervencí ukazovaly výrazný nesouhlas francouzských občanů s intervencí v Libyi. Ale jelikož se o válce nerozhoduje na základě výzkumů veřejného mínění, a nevytvořila se ani silná a jednotná proti-válečná kampaň (například taková, která působila před rozhodováním o francouzské účasti ve válce v Iráku), k intervenci nakonec došlo. Navíc ve Francii je to prezident, kdo je velitelem ozbrojených sil, a kdo má pravomoc rozhodnout o vyhlášení války. Francouzský politický systém je navíc nastaven tak, že prezident nepotřebuje souhlas parlamentu k vyhlášení války (Heisbourg 2016: 25-27).

Přístup francouzské vlády v počátcích krize v Libyi se nejprve zdál obezřetný a opatrný. Primárním zájmem francouzské vlády bylo ochránit vlastní občany, kteří se zdržovali na území Libye. (Davidson 2011: 314). Společně se zhoršujícími se poměry v Libyi, se francouzská vláda společně s prezidentem Sarkozym rozhodla situaci řešit.

Důvody, na základě kterých, se postoj Francie k vnitropolitické situaci v Libyi změnil, byly dle Soeren Kerna dva. Zaprvé to byly obavy z hrozící migrační vlny z muslimských zemí, což by negativně ovlivnilo ekonomickou situaci Francie. A zadruhé to byla snaha Sarkozyho vylepšit jeho vlastní pozici rok před prezidentskými volbami (Kern 2011). Dominique Moisi dokonce hovoří o „Sarkozyho faktoru“, který je vystihován charakterem francouzského prezidenta. *„Francouzský prezident zbožňuje krize a s nimi spojený nárůst adrenalinu. Vše, co pro Sarkozyho znamená moc, jsou situace, kdy je nutné udělat těžké rozhodnutí za nepříznivých podmínek.“* (Moisi 2011). Objevují se také úvahy o tom, že důležitou roli během rozhodovacího procesu o intervenci hrála prestiž země. Francie byla země se špatnou reputací na africkém kontinentě, a proto bylo francouzskou snahou si svou pověst vylepšit prostřednictvím rychlé reakce na páchané násilí v Libyi (Davidson 2011: 317).

Prezident Sarkozy také opakovaně připomínal události v Srebrenici z června roku 1995. *„Zjevným cílem, a úmyslem francouzského prezidenta, proto bylo zastavit pokračující porušování lidských práv občanů Libye, a zabránit tak ještě větší bezprostřední katastrofě, jež by mohla předčít neštěstí v Srebrenici.“* (Heisbourg 2016: 28). Podle Sarkozyho rétoriky můžeme odvodit, že hlavním důvodem, proč se Francie rozhodla podpořit vojenskou intervenci, byla ochrana lidských práv.

2.1.3. Postoj Velké Británie k intervenci

Britský vládní kabinet premiéra Davida Camerona se počátku vznikajícího napětí mezi vládními silami M. Kaddáfího a protestující veřejností zdráhal zaujmout určité stanovisko a odmítal podpořit sankce proti M. Kaddáfímu. Během zhruba jednoho měsíce se však Cameronův postoj změnil a rozhodl se, že se připojí k francouzským spojencům. Důležitým faktorem bylo přesvědčení Cameronovy vlády, že porušování lidských práv v Libyi naplnilo normy ospravedlňující intervenci. Dalším důvodem, proč se D. Cameron rozhodl intervenovat v Libyi, byl záměr zabránit dalšímu masakru, jako byl ten v Srebrenici (Davidson 2013: 320-321).

Podobně jako francouzská či americká vláda, bylo primárním cílem britské vlády bezpečně přemístit své občany z Libye. Mezi 24. až 27. únorem roku 2011 tak bylo evakuováno okolo 800 britských občanů a dalších tisíc lidí z jiných evropských států (Goulter 2016: 49). Kaddáfího proslovy, ve kterých vyhrožoval dalšími útoky na

protestující a přibývající důkazy o brutalitě Kaddáfího režimu, zrychlily reakci britské vlády, která brzy zaujala klíčovou roli v prosazování bezletové zóny nad Libyí. Již 8. března premiér D. Cameron sdělil veřejnosti, že *„je nepřijatelné, aby svět přehlížel situaci v Libyi.“* (BBC 2011).

Tato normativní logika se ale nezdála být jediným faktorem, který stál za britským rozhodnutím. Podstatnou roli totiž měly také obchodní a národní bezpečnostní zájmy. D. Cameron byl mnohdy kritizován za jeho návštěvy Perského Zálivu, kde prosazoval dohody výhodné pro britský obranný a letecký průmysl. K těmto návštěvám došlo pouze týden po začátku krize v Libyi. Objevily se také informace, že v roce 2009 prodala Velká Británie M. Kaddáfímu obranné zařízení, jež zahrnovalo chemické biologické zbraně, slzné plyny a radioaktivní materiály (Davidson 2013: 321).

Britské, francouzské, ale i americké rozhodnutí o vyhlášení války v Libyi lze hodnotit podle rétoriky předsedů vlád, prezidentů a členů zákonodárního sboru. Jako spravedlivá příčina konfliktu se všeobecně zdůrazňovalo porušování lidských práv v Libyi. Kritérium spravedlivé příčiny bylo splněno také díky přijetí konceptu *Odpovědnost za ochranu*, jenž je založen na *„odpovědnosti suverénního státu za ochranu vlastních občanů před masovými vraždami, hladovění a zneužívání; v případě, že vláda suverénního státu nemá možnost, nebo není ochotna, své občany chránit, musí zasáhnout široká komunita států“* (Fisher, Biggar 2011: 701-702). Kaddáfí tuto podmínku nesplnil, a tak mezinárodní společenství států muselo zasáhnout.

Kritérium správného záměru, které se týká vojenské intervence, musí být splněno v souladu se spravedlivou příčinou. Kritikové intervence v Libyi tvrdí, že záměry intervenujících států nebyly čistě humanitární, ale že mohly zahrnovat taktický zájem o zvýšení prestiže intervenujících států, nebo zájem o libyjskou ropu (Tamtéž: 702). I přesto však nelze opomíjet silné humanitární cíle, jež převažovaly v rétorice Velké Británie, Francie a Spojených států amerických.

2.2. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN: kritérium legitimní autority

Kritérium legitimní autority v rámci teorie spravedlivé války by nám mělo odpovědět na otázku *„Kdo má pravomoci rozhodovat o vyhlášení války?“* Podle

teoretiků moderního pojetí spravedlivé války by touto autoritou měla být Organizace spojených národů, respektive její nejvyšší orgán, Rada bezpečnosti. Podle Davida Fishera by ale spravedlivá autorita měla zastupovat nejen jednomyslné odsouhlasení Rady bezpečnosti, ale mělo by platit rovněž pravidlo naléhavosti krize a jejího odvrácení. Proto se v této části práce budu zabývat aktivitou OSN, dvěma rezolucemi přijatými v souvislosti s občanskou válkou v Libyi, a jakou roli v procesu rozhodování o rezolucích RB OSN hrály členské státy OSN.

Rada bezpečnosti se skládá z 15 členů, pět z nich jsou permanentními členy, kterými jsou USA, Ruská federace, Čína, Francie a Velká Británie. Dalších deset členů je voleno Valným Shromážděním na dvouleté funkční období. V roce 2011 nestálým členem RB OSN byla Bosna a Hercegovina, Kolumbie, Gabon, Libanon, Nigérie, Portugalsko, Jihoafrická republika, Brazílie, Německo a Indie. Proces rozhodování v RB OSN podléhá pravidlům stanovených v Článku 27 Charty OSN. Platí, že každý člen RB OSN má jeden hlas a k přijetí rezoluce je zapotřebí nejméně devíti kladných hlasů, v tom musí být kladné hlasy všech pěti stálých členů. Rozumí se však, že pokud se některý stálý člen RB OSN rozhodne zdržet se hlasování, tak tento hlas není považován za hlas proti (Kapitola V Článek 27 Charty OSN).

Prvním, zásadním krokem RB OSN, bylo přijetí konceptu Odpovědnost za ochranu v roce 2005 na Světovém summitu OSN. Důležitost přijetí tohoto konceptu spočívá v tom, že se členské státy OSN poprvé v historii shodly, že vojenská intervence může být v některých případech oprávněná (Cottey 2008: 437). Na summitu OSN v roce 2005 byly tyto situace specifikovány na případy genocidy, válečné zločiny, etnické čistky a zločiny proti lidskosti (Doyle 2016: 19). A právě ke konceptu R2P se při řešení krize v Libyi odvolával jednak generální tajemník OSN Ban Ki-Moon, nevládní organizace, státy RB OSN, a rovněž členské státy NATO. Generální tajemník OSN již 25. února 2011 předstoupil před RB OSN a vyzval ji k ukončení násilí páchaného na občanech Libye. Rovněž připomněl závěry ze Světového summitu OSN v roce 2005 a požadoval, aby RB OSN jednala za účelem ochrany lidských práv libyjských občanů. Několik apelací na RB OSN zaznělo taktéž z úst Vysoké komisařky pro lidská práva, Navi Pillay, na setkání Rady pro lidská práva, kde vyzvala mezinárodní společenství, aby násilí v Libyi bylo jednotně odsouzeno. Nevládní nezisková organizace Human Rights Watch už dokonce v roce 2006 na základě svých

rešerší volala po změně politického systému v Libyi, jež by pomohla zlepšit dodržování lidských práv v zemi. Mezinárodní výbor Červeného kříže požadoval poskytnutí humanitární pomoci občanů Libye. Další návrhy k řešení krize přidala Mezinárodní krizová skupina, či nezisková organizace Genocide Intervention Network. Obě požadovaly uvalení sankcí, zbrojního embarga a vytvoření bezletové zóny v souladu s Chartou OSN (Kolmašová 2016: 181-185). Krize v Libyi se stala jedním z případů, kdy nevládní aktéři přímo a jasně vyzývali členy RB OSN k autorizaci užití síly kvůli násilí páchanému vládnoucím režimem.

Na agendu členů Rady bezpečnosti se krize v Libyi dostala brzy. Dne 22. února 2011 se na programu RB OSN objevila záležitost pojmenována „Bezpečnost a mír v Africe“. Po ukončení projednávání této agendy velvyslanec Brazílie, tehdy jednající jako předseda RB OSN, vydal prohlášení, ve kterém odsoudil násilí páchané na civilistech a požadoval jeho okamžité ukončení. Velvyslanec rovněž nařídil libyjské vládě, aby dodržovala svou odpovědnost chránit vlastní občany. Bylo to tak poprvé, kdy byl koncept Odpovědnosti za ochranu použit ve spojení s krizí v Libyi. O tři dny později proběhly konzultace RB OSN s generálním tajemníkem OSN, jejichž součástí se stal rovněž velvyslanec Libye při OSN, Aderrahman Shalgham. Dokonce i velvyslanec Shalgham žádal Radu bezpečnosti, aby zasáhla a zachránila libyjské občany (Engelbrekt 2014: 46-47).

V rámci pěti permanentních členů RB OSN byli nejaktivnějšími státy Francie a Velká Británie. Jak bylo zmiňováno v předchozí kapitole, motivací pro obě země bylo zabránění masakrům a genocidy libyjských občanů. Rovněž i Spojené státy americké podporovaly ochranu lidských práv v zemi, nicméně americká vláda zastávala spíše pozici „vedení z pozadí“ (Cohen 2011). Německo se nakonec rozhodlo neblokovat přijetí rezolucí RB OSN, i když nesouhlasilo s další intervencí v regionu Blízkého východu a Severní Afriky. Každopádně díky široké podpoře mezinárodního společenství pro zabránění porušování lidských práv v Libyi, se Německo rozhodlo tuto snahu neblokovat. Pozice Brazílie a Indie se podobala té Německé. Brazílie sice nebyla přesvědčena, že užití vojenské moci povede primárně k ochraně civilistů a ukončení násilí, ale nakonec spolu s Indií se rozhodla o rezolucích nehlasovat. Ruská federace zastávala spíše řešení ve formě klidu zbraní, ale rezoluce nevetovala, protože sdíleli humanitární hodnoty s ostatními státy. Čína, která podporovala

ukončení násilí v Libyi, a která byla výrazně proti použití vojenské síly v mezinárodních vztazích, se rozhodla rezoluce RB OSN rovněž nevetovat (Bellamy 2011: 267).

Podle Jennifer Welsh měla významný vliv aktivita regionálních organizací, kterými byla Liga arabských států a Africká unie. Liga arabských států situaci konzultovala s Obamovou administrativou, když následně požádala Radu bezpečnosti OSN o uvalení bezletové zóny. Africká unie, po jednání „Rady pro mír a bezpečnost“, vydala na začátku března 2011 oficiální prohlášení, v němž vyjádřila znepokojení nad zhoršující se situací a odsoudila užití nepřiměřené síly vůči civilistům (Welsh 2011: 258). Členové Rady bezpečnosti poté přijali všechny připomínky k situaci v Libyi, a autorizovali rezoluci 1970 a 1973, jejichž obsah bude vysvětlen v další kapitole.

Jak bylo naznačeno v této části práce, proces rozhodování o intervenci v Libyi na mezinárodní úrovni byl ovlivněn několika aktéry. Ať to byl generální tajemník OSN, členové institucí OSN na ochranu lidských práv, nevládní neziskové organizace, regionální organizace, či zástupci členských států OSN v Radě bezpečnosti, všichni aktéři veřejně odsuzovali násilí páchané na občanech Libye a požadovali, aby tyto masakry byly ukončeny. Hlasování o přijetí jakékoliv rezoluce v RB OSN vyžaduje, aby pro ni hlasovalo nejméně devět států. Rezoluci 1973 podpořilo celkem deset států, a pět států se zdrželo hlasování. Podle Charty OSN, článku 27, však zdržení se hlasování neznamená hlasování proti přijetí. Rezoluce tudíž nebyla přijata jednomyslně, tak jak by to požadovalo Fisherovo chápání legitimní autority v rámci teorie spravedlivé války. Nicméně prakticky žádný z členských států RB OSN vyloženě nevyjádřil nesouhlas s přijetím rezoluce, proto bych považovala kritérium legitimní autority za splněné.

2.3. Proporcionalita cílů a rozumná šance na úspěch

V rámci kritéria proporcionality cílů, jež je součástí kritérií jus ad bellum, je hlavním cílem, aby zamýšlené prostředky války přinesly více „dobra“ než „zla“. Tuto podmínku pro možné ospravedlnění války budu analyzovat pomocí obsahu dvou dokumentů přijatých Radou bezpečnosti: rezoluci č. 1970 a č. 1973. Cílem je zjistit, zda pomocí přijatých opatření pro řešení krize v Libyi, bylo možné dosáhnout spravedlivého záměru, kterým je zabránit dalším masakrům ze strany vládních jednotek Libye.

Rezoluce č. 1970 byla jednomyslně přijata členy RB OSN dne 26. února roku 2011. Obsahem rezoluce bylo odsouzení Kaddáfího režimu, požadavek na okamžité ukončení násilí v zemi, zajištění bezpečnosti pro občany ostatních států, nebo zrušení omezení médií. Druhá část rezoluce představovala již konkrétní donucovací opatření v souladu s Chartou OSN. Zaprvé, Mezinárodní trestní soud uvalil sankce proti konkrétním osobám ve formě cestovního zákazu a zmražení finančních prostředků. Druhým konkrétním opatřením bylo zavedení zbrojního embarga, jež mimo nákupu a dovozu zbraní, ošetřoval také financování ozbrojených aktivit. Posledním opatřením bylo zmražení Kaddáfího finančních prostředků a zákaz vycestování ze země (S/RES/1970: 2011). Rezoluce č. 1970 bohužel neměla velký vliv na zmírnění krize. Přispěla ale ke zvýšení povědomí o zhoršující se situaci v Libyi, a navíc poskytla politický a právní mandát pro další opatření.

Britský premiér D. Cameron ve spolupráci s Radou pro spolupráci arabských států v Zálivu na počátku března 2011 vydal prohlášení, ve kterém žádal zřízení bezletové zóny nad Libyí. Díky tomu, že návrh podpořila Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu, Africká unie a Liga arabských států, uvědomili si ostatní členové RB OSN, že další zásah proti libyjské vládě má podporu i v zemích Blízkého východu a severní Afriky. Dalším důvodem ke zrychlení jednání Rady bezpečnosti byla zhoršující se situace v Libyi a zvyšující se starosti nad propuknutím humanitární krize, jež by mohla do budoucna ohrozit legitimitu Rady bezpečnosti (Engelbrekt 2014: 54).

Rezoluce č. 1973 byla nakonec přijata 17. března 2011. Nejdůležitějším aspektem rezoluce je její explicitní povolení jakýchkoliv prostředků, za účelem ochrany obyvatel Libye. Rada bezpečnosti se rovněž shodla na ustavení bezletové zóny, jež měla sloužit k ochraně civilistů (Tamtéž: 56). Radou bezpečnosti bylo navíc doporučeno, aby intervenující státy do Libye nevyslaly pozemní jednotky, což značí prvotně obezřetný přístup ke konfliktu.

Při hodnocení kritéria proporcionality hraje velkou roli nepředvídatelnost výsledků války, nicméně to nemění nic na důležitosti tohoto kritéria. David Fisher považuje kritérium proporcionality za splněné. Říká, že použití „*jakýchkoliv prostředků*“ je ospravedlnitelné, jelikož bez žádného zásahu by došlo k „*vyčištění Libye dům po domu*“ (Fisher, Biggar 2011: 703). Co se týká kritéria rozumné šance na úspěch intervence, rozhodla jsem se jej začlenit do části o kritériu proporcionality,

jelikož se tyto dvě kritéria prolínají. Pokud totiž hodnotíme, jestli vojenská intervence způsobí více dobra než zla, nutně musíme přemýšlet i nad konečným výsledkem intervence. Při analýze intervence NATO z počátku vyhlášení války, bylo hlavním cílem jednotek zachránit civilisty a zabránit porušování lidských práv. Z tohoto hlediska byly šance na úspěch intervence naplněny. Nicméně pokud budeme analyzovat kritérium šance na úspěch z pohledu konečného výsledku intervence, a tedy ponechání Libye téměř ve stavu anarchie, kritérium šance na úspěch logicky splněno být nemůže (Kříž, Fridrichová 2015: 195).

2.4. Válka jako poslední možnost

Teorie spravedlivé války pokládá vyhlášenou válku za legitimní pouze v případě, že je k ní uchýleno až po vyčerpání všech mírumilovných prostředků. Před přijetím rezoluce č. 1973, která autorizovala vojenskou operaci v Libyi, se nicméně objevovaly snahy mezinárodního společenství o vyřešení krize v Libyi jinou cestou než vojenskou.

Například Spojené státy americké a administrativa prezidenta Obamy před vyhlášením vojenské intervence zvažovala možné varianty nenásilného řešení konfliktu. Obamova administrativa si uvědomovala závažnost vnitropolitické situace v Libyi, včetně hrozícího nebezpečí pro občany Libye, a také Američany pobývajících na území Libye. Proto dne 25. března 2011, ihned po tom, co poslední americký občan opustil zemi, uzavřel americkou ambasádu v Tripolisu a zmrazil veškerý majetek libyjské vlády ve Spojených státech. Prvním alternativním řešením libyjské krize ze strany USA, byla snaha provést politickou reformu, sesadit Muammara Kaddáfího, a dosadit za něj jeho syna Saif al-Islama, který by s podporou USA převzal vedení země (Farer 2016: 12-14). Nicméně kvůli zvětšujícímu počtu zraněných civilistů se přešlo k variantě druhé, a tím bylo vyjednávání o bezletové zóně nad Libyí. Někteří senátoři se k bezletové zóně vyjádřili kladně. Například senátor John McCain viděl největší potenciál bezletové zóny v zabránění Kaddáfího jednotek útočit ze vzduchu, ale také doufal, že tento krok donutí M. Kaddáfího k odstoupení (Berger 2011). Velká Británie zase nehodlala zaútočit bez prokazatelné nutnosti vojenského zásahu, bez pevného právního rámce a bez silné regionální podpory (Engelbrekt 2014: 53). Nicméně ve

Francii stěžejí převažovaly snahy o diplomatické řešení krize, obzvláště prostřednictvím Africké unie (Heisbourg 2016: 32).

Druhým varovným signálem pro M. Kaddáfího, aby ukončil násilí, bylo přijetí rezoluce RB OSN č. 1970. V rámci této rezoluce byly zavedeny opatření ve formě sankcí a zmražení financí M. Kaddáfího, jeho rodiny a blízkých. Pro dohlížení nad dodržováním sankcí byl v rámci RB OSN vytvořen Sankční výbor, jenž se skládal ze všech členů Rady bezpečnosti. Mezinárodní společenství se ale nedočkalo žádné reakce ze strany libyjského vůdce. Proto generální tajemník OSN Ban Ki-Moon osobně zatelefonoval M. Kaddáfímu se záměrem jej přemluvit k respektování rezoluce Rady bezpečnosti (Bellamy 2011: 265).

Tlak na M. Kaddáfího byl vyvíjen rovněž od mezinárodních organizací. Valné shromáždění OSN se usneslo a přijalo rezoluci, na jejímž základě musela Libye ukončit své členství v Radě pro lidská práva (Kolmašová 2016: 183). Požadavek na ukončení násilí v zemi byl vznesen rovněž ze strany NATO, pár dní před přijetím rezoluce č. 1973. V tiskovém prohlášení NATO ze dne 14. dubna 2011 byla vyjádřena žádost o okamžité ukončení násilí proti civilistům, stažení veškerých ozbrojených sil a umožnění přístupu ke všem obyvatelům, kteří potřebují pomoc. Zároveň NATO varovalo, že pokud tyto podmínky splněny nebudou, dojde k vojenskému útoku (Tamtéž: 198).

2.5. Průběh intervence: kritéria proporcionality prostředků a rozlišování

V teoretické části této práce bylo kritérium proporcionality vymezeno na čtyřech úrovních – politické, strategické, divadelní a taktické. Politickou úroveň představuje rozhodovací proces o vyhlášení války, jenž byl analyzován v předchozích kapitolách. Jedná se tedy o důvody, proč byla intervence v Libyi zahájena a jaké měla úmysly. Pro kritéria *jus in bello* budou přínosnější další tři úrovně, tedy úroveň strategická, divadelní a taktická, jelikož se v nich promítají vojenské strategie. V rámci druhého kritéria *jus in bello*, kterým je pravidlo rozlišování, nebo také pravidlo imunity civilistů, bude zjišťováno, jestli koaliční síly dodržely toto pravidlo a na civilisty neútočily. Cílem této podkapitoly tudíž bude zjistit, zdali byla nastavená vojenská strategie koaličních vojsk přiměřená k nastaveným cílům války.

Vojenská strategie intervence NATO v Libyi byla limitována v rámci rezoluce Rady bezpečnosti č. 1973, ve které bylo explicitně určeno, že koaliční vojska nebudou vysílat pozemní pěchotu svých národních armád do boje. Důvodem byla snaha o zmírnění možných obětí útoku. Proto bylo nejdůležitějším komponentem vojenské intervence letectvo. Po tom, co 23. března 2011 převzalo NATO velení nad třemi separátními operacemi vedených Velkou Británií (Operace Ellamy), Francií (Operace Harmattan) a Spojenými státy americkými (Operace Odyssey Dawn), tak se sjednotila pod Operaci Unified Protector. V boji byly využity nejvíce americké letounové střely Tomahawk s plochou dráhou letu, které se osvědčily již ve válce v Zálivu. A jelikož bylo hlavním cílem vojenské operace eliminovat libyjskou protiletadlovou obranu, byly využity právě tyto typy letounových střel. Střely Tomahawk mají totiž kvalitní navigační programy, a tak i proto byli vojenští důstojníci přesvědčeni, že budou schopni v boji zaměřovat pouze vojáky libyjské armády (Nygren 2014: 103-105).

Do bojů byla rovněž využita ve velké míře bezpilotní letadla. Důvodem bylo opět přesvědčení, že využití těchto typu zbraní poslouží k zmírnění civilních ztrát. Největší podpora pro použití bezpilotních letadel pocházela z administrativy amerického prezidenta B. Obamy. Jeho přesvědčení vycházelo z americké Národní bezpečnostní strategie z roku 2010, jejíž obsah refletoval pravidla spravedlivé války, konkrétně kritéria vedení války. Omezilo se tak vysílání pozemní pěchoty a zvýšilo se využívání dronů (Brunstetter 2015: 31-32). I přesto, že USA nechtěly zastávat primární roli v politickém směřování intervence, koaliční jednotky se neobešly bez americké výzbroje. Zejména při vedení tak masivní letecké ofenzívy, jež přispěla k dosažení strategické výhody koaličních sil oproti libyjské armádě.

Bohužel, žádná vojenská operace se neobejde bez ztrát na civilních obětech. Dokládá to i Zdeněk Kříž s Lucií Fridrichovou ve svém článku o intervenci v Libyi, ve kterém připomínají, že vojenská intervence byla provedena za velmi náročných podmínek, ve kterých bylo obtížné, skoro až nemožné odlišit mezi vojáky a civilisty (Kříž, Fridrichová 2015: 195-196). Oběti ze strany civilistů potvrzuje rovněž zpráva Amnesty International z roku 2012. Tyto zprávy potvrzují, že na místech útoků koaličních sil bylo nalezeno několik mrtvých civilistů, jejichž smrt nebyla ze strany NATO nijak řešena (Amnesty International 2012: 6).

Při hodnocení kritéria proporcionality prostředků je také důležité vzít v úvahu, zdali jednotky NATO použily sílu i na rebely, kteří útočili na Kaddáfího stoupence. Zde se projevuje určité zaujetí západních médií, která informovala veřejnost o situaci v Libyi. Protestující byli totiž západními médii a představiteli vlád popisováni jako nevinné oběti diktátorského režimu M. Kaddáfího a byli tedy pokládáni za civilisty. Jak ovšem píše Alan Kuperman, libyjští povstalci byli ozbrojeni a jednali násilně již od prvního dne povstání (Kuperman 2013: 108). Některé lidskoprávní organizace tudíž považují jednotky NATO zodpovědné za porušování lidských práv Kaddáfího spojenců, kteří byli mučeni a zabíjeni právě libyjskými povstalci (Kříž, Fridrichová 2015: 196). Z tohoto hlediska nelze pokládat kritérium rozlišování a imunity civilistů za splněné.

2.6. Post-konfliktní rekonstrukce: pravidla jus post bellum

Kritérium spravedlivé války, jus post bellum, představuje určitá práva a povinnosti poválečného uspořádání pro všechny aktéry konfliktu. Obsahem následující podkapitoly je tudíž analýza post-konfliktního uspořádání Libye po ukončení intervence. Důraz je kladen zejména na poválečnou politickou rekonstrukci, ke které jsou intervenující státy povinny přispět, a zajistit tak stabilní politické instituce poraženého státu.

Intervence byla oficiálně ukončena 31. října 2011, nicméně M. Kaddáfí byl popraven libyjskými povstalci ve městě Sirta již 20. října. V teoretické části práce bylo uvedeno, že jakmile už dále nefiguruje počáteční příčina vyhlášení války, měl by být konflikt ukončen. V tomto případě bylo příčinou konfliktu brutální zacházení M. Kaddáfího s občany vlastního státu. Podle definice podmínek spravedlivé války byl tudíž konflikt v Libyi ukončen právě smrtí Kaddáfího. Smrtí M. Kaddáfího bylo zároveň naplněno pravidlo jus post bellum o redukci agrese v poraženém státu. Kritérium potrestání viníků prakticky nebylo možné naplnit, a to právě kvůli tomu, že strůjce konfliktu byl již po smrti.

Po ukončení konfliktu je dle pravidel spravedlivé války nutné obnovit poražený stát, jeho politické instituce a suverenitu, tak aby stát nebyl zanechán v chaosu. V Libyi působila již od počátku konfliktu, tedy od února 2011, exilová Přechodná

národní rada, jež byla uznána jako legitimní vláda po ukončení konfliktu. Podpořili ji jednak členové Rady bezpečnosti, intervenující státy, tak i zástupci regionálních a mezinárodních organizací (Kolmašová 2016: 201). Problémem Přejchodné národní rady byla neexistence jakékoliv struktury či hierarchie, jelikož původně byla založena pouze k tomu, aby reprezentovala různorodé zájmy jednotlivých společenských skupin. Původně se rada skládala z akademiků a právníků působících ve městě Bengházi, kteří se účastnili počátečních protirežimních protestů (Northern 2013: 130). Snahou Přejchodné národní rady byla zejména reforma politického systému. Z hlediska teorie jus post bellum je možné radu označit za skupinu obyvatel, jenž si přeje poválečnou obnovu a vytvoření stabilních politických institucí, nicméně nemá k jejímu dosažení potřebné zdroje. *„Přejchodná národní rada měla sice plány na obnovení produkce ropy, plány na zavedení reprezentativní vlády a na sepsání nové ústavy. Problémem však bylo, že po ukončení konfliktu rada neměla přístup k finančním prostředkům.“* (Tamtéž: 139).

Právě při této příležitosti měly zasáhnout intervenující státy a pomoci radě při obnově. Západní spojenci se ovšem zdráhaly radě pomáhat v procesu budování politického systému z následujících důvodů. Zaprvé si byli vědomi, že kdyby spolupracovali na zřízení nového politického systému v Libyi, mohli by tím ztratit podporu voličů, kterým by vládní jednání až moc připomínalo situaci v Iráku a Afghánistánu. Zadruhé předpokládali, že Přejchodná národní rada má dobře promyšlený a proveditelný plán na zavedení nového politického systému. Navíc zhodnotili, že pro Libyi v té době nepředstavoval žádný ze sousedních států vnější hrozbu (Kuperman 2013: 128). Intervenující státy se od post-konfliktní politické obnovy naprosto distancovali, a z tohoto důvodu považují kritérium politické obnovy země za nesplněné.

Velkou výzvou pro Přejchodnou národní radu bylo vypořádání se s početnými ozbrojenými skupinami. Jednalo se o různá uskupení z okrajových částí země, jež byly během intervence podporovány koaličními státy a zásobování zbraněmi z Kataru. Problémem se záhy po ukončení intervence stala neochota těchto uskupení se odzbrojit a přijmout novou vládu. Americká vláda sice poskytla nástroje a odborníky za účelem zničení některých zbraní, nicméně tato pomoc nebyla zvláště významná (Northern 2013: 140). Z důvodu nevyřešení situace s nespokojenými a ozbrojenými

společenskými skupinami, nedošla tak ze strany vítězných států k naplnění kritéria zabránění budoucím konfliktům.

ZÁVĚR

Bakalářská diplomová práce se zabývala poměrně novodobým problémem vojenské intervence v Libyi v roce 2011. Tento aspekt byl analyzován z hlediska teorie spravedlivé války. Hlavním výzkumným záměrem bylo zjistit, zda „*Splnila intervence NATO v Libyi kritéria vyhlášení, vedení a ukončení spravedlivé války? Pokud ano, lze vojenskou intervenci považovat za legitimní?*“ K zodpovězení této výzkumné otázky bylo nutné nejprve objasnit, co konkrétní kritéria vyhlášení, vedení a ukončení války představují. Podrobnému popisu kritérií spravedlivé války byla věnována první část bakalářské práce.

Část bakalářské práce zabývající se teorií spravedlivé války čerpala z děl významných teoretiků spravedlivé války. Mezi ty nejhlavnější patří Jeff McMahan, Michael Walzer, James Turner Johnson, či Christopher Toner. Všichni z vyjmenovaných autorů patří mezi současné odborníky, a proto i jejich díla, obzvláště jejich novější vydání, reflektují moderní způsoby válčení. Výše vyjmenovaní autoři se zabývají kritérii spravedlivé příčiny války a správného záměru, o kterém často tvrdí, že si jsou velmi podobná, ne-li totožná. Při aplikaci kritéria spravedlivé příčiny a správného záměru na intervenci v Libyi jsem na základě analýzy jednotlivých postojů intervenujících států zjistila, že příčinou zásahu bylo hrubé porušování lidských práv občanů Libye. Hlavním záměrem intervenujících států bylo zastavení násilí páchané ze strany libyjského diktátora M. Kaddáfího. V souvislosti s kritérii spravedlivé války považují podmínky spravedlivé příčiny a správného záměru za splněné.

Druhým kritériem jus ad bellum, jenž bylo analyzováno na případu intervence v Libyi, byla legitimní autorita. Legitimní autoritou je podle moderního přístupu ke spravedlivé válce autorizace Radou bezpečnosti. K tomuto závěru představovala největší přínos monografie Davida Fishera *Morality and War: Can War be Just in the Twenty-First Century*, jež opět hovoří o moderních pravidlech spravedlivé války. Intervence v Libyi byla autorizována dvěma rezolucemi Rady bezpečnosti, na jejichž základě byly povoleny jakékoliv opatření k zastavení násilí páchaného na civilistech. Intervence v Libyi se navíc těšila vysoké podpoře ze strany nevládních organizací, jako byla Human Rights Watch, Amnesty International, či International Crisis Group. Intervenci podporovaly ale také státy Blízkého východu a severní Afriky, a právě i díky

tak rozsáhlé regionální podpoře, se mandát pro vykonání intervence zvýšil. Kritérium legitimní autority tedy také pokládám za splněné.

Třetím kritériem *jus ad bello* je proporcionalita cílů a rozumná šance na úspěch. Toto kritérium je naplněno v případě, když převažují kladné výsledky intervence nad těmi špatnými. Záměrem intervence v Libyi, jak již bylo zmíněno, bylo ochránit civilisty a předejít dalšímu možnému utrpení. Podle Davida Fishera bylo na případu Libye nejdůležitější to, že byly povoleny jakékoliv prostředky k zastavení M. Kaddáfího. Podle Fishera je kritérium proporcionality tedy splněno. Na druhou stranu, hodnocení kritéria rozumné šance na úspěch nebylo možné jednoznačně potvrdit, či vyvrátit. Důvodem je těžká předvídatelnost konce války.

V případě kritéria války jako poslední možnosti je důležité, aby před zahájením války, byly využity veškeré možné mírové prostředky před užitím síly. Kritérium poslední možnosti taktéž považuji za splněné. Domnívám se, že před vyhlášením války byl M. Kaddáfí několikrát a veřejně varován, aby ukončil násilí v zemi. Například rezoluce Rady bezpečnosti č. 1970, jež ustanovila sankce proti Kaddáfího režimu a zmrazila jeho finanční prostředky, fungovala jako jakýsi varovný signál. Kaddáfí byl po neuposlechnutí požadavků vyzván taktéž generálním tajemníkem OSN Ban Ki-Moonem a generálním tajemníkem NATO k tomu, aby v co nejbližší době ukončil násilí v zemi. Proto, po vyčerpání mírových řešení krize, byla následně proti Kaddáfímu vyhlášena válka.

Průběh intervence tak, aby byl spravedlivý, musí splnit dvě kritéria. Musí být dodržována imunita civilistů, na něž nesmí být zaútočeno, a prostředky válčení musí být přiměřené k danému cíli intervence. Toto kritérium bylo jen z poloviny splněno. Během vojenské intervence NATO se totiž používaly výhradně letecké útoky. Žádné pozemní pěchoty nebyly v boji nasazeny, údajně za účelem minimalizování obětí na straně civilistů. Nicméně podle analýz nevládní organizace Amnesty International byly koaličními silami NATO prováděny útoky, při nichž zahynuli taktéž civilisté. Kritérium imunity civilistů tudíž musím označit za nesplněné.

Konečně se dostáváme k poslednímu kritériu spravedlivé války, kterým *jus post bellum*, neboli spravedlivé ukončení války. Zde jsem analyzovala několik dílčích kritérií. Prvním z nich byla úspěšná redukce agrese. Jelikož intervence v Libyi skončila Kaddáfího smrtí, pokládám toto kritérium za splněné, jelikož zdroj hrozby pro libyjské

obyvatele byl zničen. Dalším dílčím kritériem je potrestání viníků agrese, které rovněž označím za splněné jednoduše proto, že hlavní viník, M. Kaddáfí, byl po smrti. Třetím dílčím kritériem je podmínka obnovení suverenity po ukončení konfliktu. Zde bych chtěla zmínit existenci Přejchodné národní rady, což byla exilová vláda Libye, jež byla uznána za legitimní všemi členy Rady bezpečnosti, intervenujícími státy, i regionálními organizacemi. V období krátce po ukončení intervence v Libyi se rovněž odehrály první volby pro zvolení nové vlády. Otázkou však zůstává, nakolik byly tyto volby demokratické. Posledním kritériem spravedlivého ukončení války je zajištění prevence budoucích konfliktů. Toto kritérium považuji za zcela nedodržené a to z několika důvodů. Zaprvé se vítězné státy zcela distancovali od post-konfliktní politické rekonstrukce, přičemž podle Michaela Walzera k tomu mají vítězné státy přímo povinnost. V souvislosti s minimální aktivitou vítězných států v rámci poválečné rekonstrukce lze například na současném stavu Libye, která je v pozici tzv. failed state a je baštou militantních teroristických skupin, tvrdit, že kritérium jus post bellum naplněno nebylo.

V závěru této práce je třeba odpovědět na výzkumnou otázku, která zněla takto: *„Splnila intervence NATO v Libyi kritéria vyhlášení, vedení a ukončení spravedlivé války? Pokud ano, lze vojenskou intervenci považovat za legitimní?“* Vědoma si toho, že se jedná o kvalitativní výzkum, a závěry budou tudíž subjektivní, vyvozují, že intervence v Libyi, byť naplnila velkou část kritérií spravedlivé války, legitimní intervencí nebyla. Příčinou je dle mého názoru nesplnění kritérií jus post bellum.

Abstrakt

Operace „Unified Protector“: Analýza intervence NATO v Libyi z hlediska konceptu spravedlivé války:

Bakalářská diplomová práce se zabývá vojenskou intervencí koaličních sil NATO v Libyi s názvem Operace Unified Protector. Cílem práce je zjistit, zda lze v případě intervence NATO v Libyi hovořit o legitimní válce. Práce je tedy koncipována jako interpretativní případová studie. Za účelem zodpovězení výzkumné otázky je v práci využita teorie spravedlivé války, podle jejichž kritérií je vojenská intervence zkoumána.

Klíčová slova: spravedlivá válka, jus ad bellum, jus in bello, jus post bellum, intervence NATO v Libyi

Abstract

Operation „Unified Protector“: An Analysis of NATO Intervention in Libya in the just war theory terms:

The topic of the bachelor theses considers a military intervention of NATO coalition forces in Libya called the Operation Unified Protector. The primary aim is to analyze whether the NATO intervention in Libya may have been a legitimate war. Thesis is conceived as an interpretative case study. For the purposes of answering the research question, the just war theory and its criteria for a legitimate war are being used throughout this thesis.

Key words: just war, jus ad bellum, jus in bello, jus post bellum, NATO intervention in Libya

Literatura

Amnesty International. 2011. *The Battle for Libya: Killings, Disappearances and Torture*. London: Amnesty International Ltd.

Amnesty International. 2012. *Libya: The Forgotten Victims of NATO Strikes*. London: Amnesty International Publications.

Bass, Gary J. 2004. „Jus Post Bellum.“ *Philosophy & Public Affairs* 32 (4): 384-412. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com>> (16. 4. 2017)

BBC. 2011. „World cannot stand aside from Libya, says Cameron.“ *BBC*, 8. 3. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-12680280>> (7. 6. 2017)

Bellamy, Alex J. 2011. „Libya and the Responsibility to Protect: The Exception and the Norm.“ *Ethics & International Affairs* 25 (3): 263-269. Dostupné z: <<https://www.cambridge.org>> (10. 4. 2017)

Berger, Joseph. 2011. „U.S. Senators Call for No-Flight Zone Over Libya.“ *The New York Times*, 6. 3. 2011 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/03/07/world/middleeast/07nofly.html?r=0> (3. 6. 2017)

Brown, Davis. 2015. „Contemporary International Law on the Decision to Use Armed Force.“ Pp. 37-48 in James Turner Johnson, Eric D. Patterson (eds.). *The Ashgate Research Companion to Military Ethics: Justice, International Law and Global Security*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Brunstetter, Daniel. 2015. „The Decision to Use Military Force in Recent Moral Argument.“ Pp. 26-36 in James Turner Johnson, Eric D. Patterson (eds.). *The Ashgate*

Research Companion to Military Ethics: Justice, International Law and Global Security.
Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Cohen, Roger. 2011. „Leading from Behind.“ *The New York Times*, 31. 10. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2011/11/01/opinion/01iht-edcohen01.html>> (3. 6. 2017)

Cook, Martin L. 2015 „The Role of the Military in the Decision to Use Armed Force.“ Pp. 49-57 in James Turner Johnson, Eric D. Patterson (eds.). *The Ashgate Research Companion to Military Ethics: Justice, International Law and Global Security.* Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Cottey, Andrew. 2008. „Beyond humanitarian intervention: the new politics of peacekeeping and intervention.“ *Contemporary Politics* 14 (4): 429-446. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (29. 3. 2017)

Davidson, Jason W. 2013. „France, Britain and the intervention in Libya: an integrated analysis.“ *Cambridge Review of International Affairs* 26 (2): 310-329. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (11. 4. 2017)

Doyle, Michael. 2016. „The politics of global humanitarianism: The responsibility to protect before and after Libya.“ *International Politics* 53 (1): 14-31. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (12. 1. 2017)

Engelbrekt, Kjell. 2014. „Why Libya? Security Council Resolution 1973 and the politics of justification.“ Pp. 41-62 in Kjell Engelbrekt, Marcus Mohlin, Charlotte Wagnsson (eds.). *The NATO Intervention in Libya: Lessons learned from the campaign.* London: Routledge.

Farer, Tom J. 2016. „US Intervention in the Libyan Civil War: Are There Lessons to be Learned?“ Pp. 3-24 in Dag Henriksen, Ann Karin Larssen (eds.). *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. Oxford: Oxford University Press.

Fisher, David. 2011. *Morality and War: Can War be Just in the Twenty-First Century?* Oxford: Oxford University Press.

Fisher, David, Biggar, Nigel. 2011. „Was Iraq an unjust war? A debate on the Iraq war and reflections on Libya.“ *International Affairs* 87 (3): 687-707. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com>> (13. 6. 2017)

Goulter, Christina J. M. 2016. „The UK Political Rationale for Intervention and its Consequences.“ Pp. 45-66 in Dag Henriksen, Ann Karin Larssen (eds.). *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. Oxford: Oxford University Press.

Hartle, Anthony. 2004. *Moral issues in military decision making*. Lawrence: University Press of Kansas.

Heisbourg, François. 2016. „The War in Libya: The Political Rationale for France.“ Pp. 25-44 in Dag Henriksen, Ann Karin Larssen (eds.). *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. Oxford: Oxford University Press.

Hurka, Thomas. 2005. *Proportionality in the morality of war*. New Haven: Yale University Press.

Charles, Daryl J. 2015. „Framing the Issues in Moral Terms I: Applying Just War Tradition.“ Pp. 119-130 in James Turner Johnson, Eric D. Patterson (eds.). *The Ashgate Research Companion to Military Ethics: Justice, International Law and Global Security*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Chesterman, Simon. 2011. „Leading from Behind: The Responsibility to Protect, the Obama Doctrine, and Humanitarian Intervention.“ *Ethics & International Affairs* 25 (3): 279-285. Dostupné z: <<https://www.cambridge.org>> (10. 4. 2017)

Johnson, James Turner. 1973. „Ideology and the Jus Ad Bellum: Justice in the Initiation of War.“ *Journal of the American Academy of Religion* 41 (2): 212-228. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (14. 4. 2017)

Johnson, James Turner. 1997. „Přerušená tradice.“ *Politologický časopis* 1997 (4): 352-362. Dostupné z: <<http://www.politologickycasopis.cz/cz/archiv/1997/4/>> (1. 4. 2017)

Kern, Soeren. 2011. „Why France Was So Keen to Attack Libya.“ *Gatestone Institute: International Policy Council*, 23. 3. 2011 (online). Dostupné z: <<https://www.gatestoneinstitute.org/1983/france-libya-attack>> (3. 5. 2017)

Kolmašová, Šárka. 2016. *Proměny konceptu humanitární intervence: od Rwandy po Libyi*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kříž, Zdeněk, Fridrichová, Lucie. 2015. „Libya and Criteria for Humanitarian Intervention.“ *Politologický časopis – Czech Journal of Political Science* 3 (2015): 183-199. Dostupné z: <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=301805>> (8. 12. 2016)

Kuperman, Alan J. 2013. „A Model Humanitarian Intervention? Reassessing NATO's Libya Campaign.“ *International Security* 38 (1): 105-136. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (10. 12. 2016)

Lackey, Douglas. 1982. „A Modern Theory of Just War.“ *Ethics* 52 (3): 533-546. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (13. 4. 2017)

Lang, Anthony F. 2016. „Just War as Political Theory: Intention, Cause and Authority.“ *Political Theory* 44 (2): 289-303. Dostupné z: <<http://journals.sagepub.com/home/ptx>> (14. 2. 2017)

Lee, Steven P. 2007. *Intervention, Terrorism and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Dordrecht: Springer.

McMahan, Jeff. 2005. „Just Cause for War.“ *Ethics & International Affairs* 19 (3): 1-21. Dostupné z: <<http://www.onlinelibrary.wiley.com>> (14. 2. 2017)

McMahan, Jeff. 2007. „The Sources and Status of Just War Principles.“ *Journal of Military Ethics* 6 (2): 91-106. Dostupné z: <<https://www.jstor.org>> (5. 4. 2017)

Michaels, Jeffrey H. 2014. „Able but not willing: a critical assessment of NATO's Libya intervention.“ Pp. 17-40 in Kjell Engelbrekt, Marcus Mohlin, Charlotte Wagnsson (eds.). *The NATO Intervention in Libya: Lessons learned from the campaign*. London: Routledge.

Moisi, Dominique. 2011. „France had a duty to intervene in Libya.“ *The Guardian*, 23. 3. 2011 (online). Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/mar/23/france-libya-sarkozy>> (3. 5. 2017)

Murnion, William E. 2007. „A Postmodern View of Just War.“ Pp. 23-40 in Steven Lee (ed.). *Intervention, Terrorism and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Dordrecht: Springer.

Northern, Richard, Pack Jason. 2013. „The Role of Outside Actors.“ Pp. 113-150 in Jason Pack (ed.). *The 2011 Libyan Uprising and the Struggle for the Post-Qadhafi Future*. New York: Palgrave Macmillan.

Nygren, Anders. 2014. „Executing strategy from the air.“ Pp. 103-127 in Kjell Engelbrekt, Marcus Mohlin, Charlotte Wagnsson (eds.). *The NATO Intervention in Libya: Lessons learned from the campaign*. London: Routledge.

Obama, Barack. 2011. „Remarks by the President to Parliament in London, United Kingdom.“ *The White House: Office for the Press Secretary*, 25. 5. 2011 (online). Dostupné z: <<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/25/remarks-president-parliament-london-united-kingdom>> (18. 5. 2017)

Orend, Brian. 2000. „Jus Post Bellum.“ *Journal of Social Philosophy* 31 (1): 117-137. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com>> (6. 5. 2017)

Orend, Brian. 2006. *The morality of war*. Peterborough: Broadview Press.

Pettersson, Magnus. 2015. *The US NATO Debate: From Libya to Ukraine*. New York: Bloomsbury Publishing Inc.

Reichberg, Gregory M. 2015. „The Decision to Use Military Force in Classical Just War Thinking.“ Pp. 13-23 in James Turner Johnson, Eric D. Patterson (eds.). *The Ashgate Research Companion to Military Ethics: Justice, International Law and Global Security*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Steinhoff, Uwe. 2014. „Just Cause and 'Right Intention'.“ *Journal of Military Ethics* 13 (1): 32-48. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com>> (7. 3. 2017)

Toner, Christopher. 2010. „The Logical Structure of Just War Theory.“ *The Journal of Ethics* 14 (2): 81-102. Dostupné z: <<https://www.jstor.org>> (15. 3. 2017)

Velek, Josef. 2014. *Kapitoly z teorie spravedlivé války*. Praha: Filosofický ústav AV ČR.

Walzer, Michael. 2004. *Arguing about War*. New Haven & London: Yale University Press.

Walzer, Michael. 2006. *Just and Unjust Wars: A Moral Argument With Historical Illustrations (Fourth Edition)*. New York: Basic Books.

Welsh, Jennifer. 2011. „Civilian Protection in Libya: Putting Coercion and Controversy Back into RtoP.“ *Ethics & International Affairs* 25 (3): 255-262. Dostupné z: <<https://www.cambridge.org>> (10. 4. 2017)

Prameny

„Kapitola V Článek 27 Charty OSN.“ *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>> (14. 3. 2017)

„S/RES/1970.“ 2011. *United Nations Security Council*, 26. 2. 2011 (online). Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011))> (10. 6. 2017)